

ВИСТАВИ

ДАРВІН НЕ ПОМИЛЯВСЯ!?

(рецензія на виставу «ВЕНЕЦІАНЕЦЬ» Мирослава Гринишина)

Анастасія Колеснікова,

випускниця магістерської програми

*«Літературна творчість, українська мова і література та англійська мова»
Інституту філології КНУ ім. Тараса Шевченка*

Шекспіра грають давно й повсюди. Одного його імені достатньо, щоби викликати захват у затятих театралів. Але мені здається, що захват цей удаваний. Ми давно перестали по-справжньому розуміти несучасного сучасника всіх часів і народів. Може, просто загралися?

Шекспір – еталон. І драми його – еталон. Такий ось, здебільшого, підхід. Бачити Шекспіра, бачити генія, значить – не розуміти його. Бачити Шекспіра, бачити себе, значить – осягнути істину.

Щоб мати право називати себе поціновувачем творчості англійського драматурга, треба бути, насамперед, не «носієм високої інтелектуальності», як ви могли одразу подумати. Треба бути сміливцем.

Драматичні твори Шекспіра нагадують палімпсест. Безліч сенсів можна накласти поверх кожного з них і так само стерти, і знову заповнити новими змістовими відтінками. Та й сама особистість Шекспіра подібна до цинкової форми, порожньої всередині. Бо змістом її наповнюють ті, хто читає й передумує його твори. Пам'ятаєте, як у І. Драча: «Я – цинкова форма. А зміст не від мене. Підвладне я часу, підвладне потребам».

Я б сказала навіть, що «безсмертність» шекспірівських драм прихована в нескінченній можливості інтерпретацій. Шекспір дає нам лише дзеркало, в яке можна дивитися, а побачене залежить від того, хто дивиться.

Подовжити безсмертя Шекспіра – за цю благородну справу взявся режисер Мирослав Гринишин, поставивши «Венеціанського купця», як «Венеціанця», у сценічному просторі Центру Курбаса...

Перше відчуття, яке з'являється під час перегляду ... роздратування. Швидка втома від усього, що відбувається на сцені перед тобою: від неспокою, безкінечного кривляння й мавпування акторів. Хіба так грають? – питаєш себе мимохіть. Для чого ця біганина по сцені? Навіщо стільки зайвих рухів? Може, це те, що називається модерним прочитанням класики?

Я, особисто, за простоту, за спокій, за мовчання. Коли передають думки й переживання найменшою кількістю слів і рухів. А тут – хаос. І цілковита розгубленість, як це розуміти?

Але намагаєшся. Силкуєшся. А потім настає прозріння – згадуєш слова тієї жіночки в чорному, яка час від часу виступала із промовою про сутність людську, а потім за нею ж спостерігала, прилігши в чорному квадраті. Вона із самого початку дає нам, нерозумним глядачам, підказку. А ми, збентежені її дивним чи то передсмертним хрипом, чи то воронячим кряканням, не помічаємо. Вона каже: «Люди – мавпи. Жалюгідні мавпи». І ось тоді знаходиш причину роздратування – заперечення. Бо, насправді, це кривляння – та правда, яку не бачимо, бо просто не хочемо бачити. Не хочемо визнавати, що ... люди – мавпи...

Вистава Мирослава Гринишина створена за новітнім альтернативним методом структурованої образної акторської імпровізації Олега Драча, розробленим на основі практичних і теоретичних напрацювань, започаткованих майже століття тому українським театральним режисером Лесем Курбасом.

Тут актори не грають персонажів, вони грають людську сутність, що їм вдається саме завдяки вільному прочитанню своїх героїв. Кожен актор тут сам собі режисер, він бере «шекспірівський образ» як зовнішню оболонку й надає їй певного змісту, заповнює її собою і своїм світобаченням.

Як результат, актори справилися на відмінно. Образ кожного вийшов надзвичайно самотнім і свіжим.

Найефектнішою була жінка в чорному (Аксінья Кушнерова), яку я б означила людською підсвідомістю. Її вихід на сцену – це проникнення углиб людського ества. Це внутрішня лінія зображуваної історії, коли історією можна назвати саму людину.

Найколотнішим і найбільш наближеним до літературного тексту був Шейлок (Сергій Детюк). Його драматична лінія найвиразніша. Він видавався то пророком, то дияволом. Серед усіх персонажів лихвар чи не найлюдяніший, бо єдиний з усіх – чесний у своїй користі та кривді. А Порція (Анастасія

Ренард) найсучасніша. Така близька й знайома зі своїм одвічним конфліктом батьків і дітей, самореалізацією й пошуком жіночого щастя.

Сміливо подається образ Антоніо, ледве не головного героя «Венеціанського купця». Його позбавлено будь-якої форми, натомість наповнено змістом, що зітканий із думок інших про нього.

Оригінально створений музичний простір. Музика наче ділить зображуваний світ на дві частини: зовнішню – де розгортається власне шекспірівська фабула, де люди не люди, а мавпи, де грає мелодія безтурботної венеціанської вдачі; і внутрішню – коли на сцені з'являється жінка в чорному й Шейлок. Тоді лунає мелодія з відтінком чогось потойбічного, таємничого чи навіть ганебно-викривального. Цікавими знахідками є окремі монологи англійською та італійською мовами.

Узагалі, цю виставу я б назвала драмою в найкласичнішому вигляді. Драма – це дія. А тут актори рухаються безупинно. Чим нагадують про вир життя, про постійне людське метушіння. Ми ж бо не філософи: сидіти й роздумувати над життям? Ми діємо й у дії роздумуємо й говоримо. Це більше схоже на правду.

Головне питання, що становить ідейний складник театральної постановки: «Хто я?». Отже, найперше, це вистава про самоіндентифікацію. Можливо, й увесь Шекспір – про віднайдення самих себе. Не менш акцентована й відповідь на головне питання: «Ми творці». Основний ідейний сигнал автора збережено. Тут і зиск, і заздрість. І «християни», які ненавидять, і ділять людей на чорних і білих. І людський «справедливий» суд. І ненависть...

Шекспір – такий. І конфлікти бездонні, і персонажі бездонні попри зовнішню трафаретність і «класичність». Часом складається враження, що від самого Шекспіра нічого не залишилося. З нього століттями сотали усю енергію думки і пристрасті. Але, може, в цьому і полягає «секрет успіху» англійського митця?

Він не нав'язує почуття, а допомагає їм народитися. І драми його – катализатори, що не є чистою творчістю, а надають імпульсу для її продукування. Отож на сцені Центру ім. Леся Курбаса ми побачили «вигідний взаємний обмін»: Шекспір подарував артистам можливість самовираження, а вони йому – нове обличчя й кілька років плюс до особистої вічності.